

Furtună veteranul....

— Fragment —

Se țineau una după alta zilele acele vinete și posomorite, în care nu se vedea soarele de dimineață până sara, cind circuri-cirduri de corbi flămânzi, croncănind, făceau sobor tinguitor deasupra satului inmormintat sub zăpadă; și parcă atunci paserile acestea îmbrăcate în haina mahnirii, iubitoare de îngheț, pustiu și moarte... aveau în strigătele lor mai mult decît oricînd un înțeles de desnădejde, de prevestire tristă, înfiorătoare.

În sat, pe ulițele viscolite, patrulau în lung și 'n lat dorobanții din „Șoimii“, spintecînd cu luciul mort al baionetelor suflarea aspră, tăioasă a iernii, minia nestînsă a crivățului, ce ridică spre naltul nourilor virteje sure de ghiață măruntă, strecurîndu-le în vaer plîngător printre ramurile negre ale copacilor, peste cumpenele înțepenite ale finținilor.

Din cînd în cînd, șiruri lungi de țărani legați cot la cot și unul de altul, minăși sub izbiturile paturilor de armă ce sunau a sec în șoldurile uscate, se tîriau în urlete dureroase, dealungul satului, înspre curtea boerească, unde se dădea osinda cea fără de cruțare.

La curte se petrecea de minune; comandantul batalionului, căpitani și ofițerii subalterni, găzduiți în saloanele domnului Fanache Zanes, stăpînul moșiei, păziți de două compănii, straja neadormită a curții, se desfătau în plăceri netulburate; masa veșnic întinsă, paharele mereu pline, muzică, dans, joc de cărți și pe lîngă toate „distracția națională“, cum numeau ei priveliștea ce le-o ofereau vagmiștrii beți torturînd pe cei prinși și chinuți cu chinuri de moarte. Cită pătîmire, doamne! Cite lacrimi vărsate.... Și ce prilej de răzbunare pentru cuconul Fanache, căruia îi sosise ceasul să-și verse veninul din inima-i inveninată de demult.... de chipurile acestea deșirate, gălbegite, trase, potrivnice până și făpturii lui de om aproape rotund, cu pîntecele cit o moșie, cu ochii scufundați în grăsime, cu buza răsfrîntă, lăsată în jos, desprețuitoare.

C'un surîs plin de răutate, își freca acum minile, privind cu mulțămire dela fereastră, din căldura molatică a saloanelor, spre

căzăturile acelea de oameni, care, turbați de foame și de nedreptate, cutează cu vre-o cîteva zile mai înainte, să-i ceară pîne și dreptate, ameninîndu-l cu pumnii ridicați, cu ochii tulburi, cu gurile căscate. Nu-l induioșau de loc nici bocetele femeilor, nici țipetele copiilor, nici gemetele bătrînilor, care își înălțau din cînd în cînd ochii albi, rugători de îndurare, spre ceriurile de plumb.

„Așa vă trebuie păcătoșilor“.... bombănea printre dinți cuconul Fanache, injurînd și clătînd din cap cu năcaz mare, cînd zărea în șiragurile de osîndiți cîte pe unul din cei cu care avusese vre-o neînțelegere cîndva.... la vr'o tocmeală. — „Purtați-vă bine, băeților“ îi era indemnul cătră vagmiștri și făcea semn vătavului să le toarne potop de băutură, să li înțească tot mai tare pofta de a trage adînc pe nas aburi de singe cald țîșnit din rană.

Îi veni rîndul și lui Ștefan Furtună, veteranul, să-și tragă păcatele. În scurt, se infătoșă brîncit de doi camarazi, un țăran cu plete albe ca fuiorul, boțit și ruginit la față ca toți țărani, c'o musteață groasă sură, cu niște sprincene stufoase, sub care se mișcau doi ochi cu priviri tăioase. Purta la piept cinci medalii prinse de sumanu-i rupt, și'n frunte avea un semn de arsură, o zburătură de glonț, fîroasă pomenire din ziua atacului dela Grivița.

— Aha! Tu erai în capul răilor.... Tu-i puneai la cale pe ceilalți; ia poștește mai aproape,—zise rînjind un vagmistru c'o musteață roșie, birzoiată, aplecîndu-se să ia o funie pusă la muiat într'o covată cu salamură.... la muiat, ca să s'aștearnă mai în plin pe trupurile goale.—Haide, haide, pășește mai aproape, ce-astepti?

Tocmai în clipa aceia intră în grajdii maiorul, comandantul batalionului; eșise și el la braț cu cucoana lui domnul Fanache, așa... ca să mai facă nițică mișcare, să mai vadă cum i se execută „măsurile de disciplină și corectitudine“ orînduite de dînsul.

— Grozav aș vrea să văd și eu cum îi bate, — zicea cuconița, în vreme ce maiorul îi ținea haina să se'mbrace.—Zău, să văd și eu ce impresie au să-mi facă... N'am văzut niciodată... Ah, tare aș vrea; nu mi-i frică deloc, doar sint legați, nu?

— A, da; legați,—răspunseră într'un glas ceilalți ofițeri, făcînd zîmbre, căci domnul maior o incheia acum pe cuconița în copcile de sub bărbie...

— N'aveți idee ce urîți îmi sint mitocanii, idioșii... fi... oah!... Urmă tot ea făcînd un gest respingător cu amîndouă minile. Și aș avea plăcere nespuse să li trag și eu cîte o palmă la toți mizerabilii ăștia, rău crescuți... briganzi nesuferiți... Doamne, doamne, cît îmi sint de nesuferiți!

— V'ați murdări mina de li-ați trage palme, zise zîmbînd frumos sublocotenentul Turel, un ofițeraș drăguț ca un stiglete; — c'o musteață neagră, creață; cu obrăjorii rotunzi, pudrați, păziți de suflarea celui mai liniștit zefir...

— Ne urmați și dumneavoastră, rosti maiorul îndreptîndu-

se către ceilalți ofițeri, după ce oferii cavalereste brațul, cuconiței. Mergînd spre grajduri, își alcătui o mutră severă de tot, punîndu-și în căutătură toată vrednicia și neînduplecarea cuvenită unui adevărat comandant de trupă.

Ce-i cu asta? Intrebă el, cu vorba apăsată, roșu-stacojiu la față ca roșu-i dela guler, aruncînd spre Furtună o privire scurtă, săgetătoare.

— Trăiți domn' Maior, asta-i capul răsculaților.

— Asta-i capul răsculaților? Hm! — Desprețuitor, cu minile în șolduri, își încordă acuma gîtul cătînd lung la veteran, — capul!... Auzi? Capul răsculaților! — Dacă-i așa, urmă tot el, atunci să-i dăm pedeapsa care i se cuvine. Să-i dați bătae, să mi-l întrebați, de aia i-a dat medalia patria recunoșcătoare, ca să iasă la drumul mare în fruntea răilor și-a tulburătorilor?... Să mi-l pișcați cu fierul înroșit, să afle și el că noi avem legi, după care ne conducem, că trăim în țară civilizată, că nu-i nimeni de capul lui... Ce-ați crezut voi, bețivanilor și leneșilor, c'a venit timpul să necinstiți numele țării și a Majestății Sale? Tilhari ce sinteți, dădurăți iama la curtea boerească și gîndeți să vă faceți parte din averea și din munca altuia? Ce? V'a innebunit șederea, trîndăvia și băutura și v'ați apucat de prădat, timpilor?

— Timpii în ultimul grad, — adăogă un căpitan cu vocea scoborită, îndreptîndu-se spre cuconița. — Uite, vezi, în așa hal de îndobitocire se găsesc din pricina beției, că de l'ai întreba acum pe asta ce vrea și de ce s'a revoltat, n'ar ști să-ți spună!

— Terribel! Exclamă, clătînd din cap, foarte mirată, cuconița.

— Așa-i, pozitiv, — zise maiorul, — să vedeți, sint idioțiți complect.

Ia spune, mă, de ce-ați innebunit, ce v'a îndemnat să eșiți la drumul mare?

— Noi, dă... Trăiți, domnule *maiur*, — începu Furtună cu vorbă domoală, — drept îi c'am innebunit, dar nu de bine și de ședere, cum ziceți dumneavoastră, ci de-amar și de nevoe!... De bine, nu mai innebunim noi țărani! Pe noi e răul și sărăcia de pe lume!... că de jaful nemilosului am rămas peritori de foame; ne-au rămas copiii desbrăcați și flămînzi în puterea iernii... De ani de zile muncim vara întreagă pe lanurile boerești, muncim ca niște salahori și noi și nevestele și copiii noștri, și pe an ce trece, ne găsim tot mai înglodați în datorii, de-aiu ajuns să ne vindem și icoanele, plătînd gloaba boeriului!... Ne-am tot plîns, ne-am tinguit... jalbă peste jalbă am trimes, *lăcrămație* am făcut până și la Măria Sa Vodă, dar auzitu-ne-a cineva? Datu-ne-a cineva dreptate! Or fi ele legi și pravilă cum ziceți și dumneavoastră, or fi... nu tăgădueste nimeni; dar pentru noi țărani, cînd avem dreptate, nu stă scris la pravilă, și cînd stă scris la pravilă, n'avem dreptate!...

Dar am tot tras și noi nădejdea de mai bine; am umblat tot cu răbdarea și cu vorba bună. Dacă am văzut dela o vreme,

că degeaba mai umblăm cu omenie, ne-am apucat de zurbavă... Și am făcut-o și noi pe cit ne-a dus mîntea și capul. Acuma ne-au auzit toți până la Vodă; ne-au auzit și-au împinzit țara cu oști, nu înspre ocrotirea noastră, a celor obijduiți, că noi de blăstăm sintem și trăim săraci întru cit ne vedeți.

Zicînd, își desfăcu sumanul înlături, arătîndu-și prin găurile largi ale cămeșii zdrențuite un trup negru ca pămîntul.

— E drept, că nu-i numai beția pricina pierzării și a îndobitocirii, ci mai mult decît orice îi ruinează munca trudită din cale afară și mizeria în care trăesc, de cînd se trezesc pe lume și până ce mor, rosti cu jumătate de gură locotenentul Oporeanu.

— Nu vorbi neîntrebat, locotenente, îi poronci maiorul privindu-l o clipă amenințător prin colțurile ochilor.

— Așa-i, domnișorule, urmă Furtună, muncim muncă grea tare, muncim o viață întreagă, și chiaburi nu mai ajungem; pîi doar nu degeaba umblă vorba printre noi că: „din bani de pe plugărie n'am mai văzut chiaburie; dar din bani de tâlhărie am văzut ținînd moșie!...“ Mai bine tâlhari, cum ne ziceți dumneavoastră, decît cumiști și detreabă. Ce să facem? Nevoia ne îndeamnă la zurbavă și la tâlhărie!... Parcă noi nu vedem, că rău facem, greșim, ne umplem de păcate; dar avem nădejdea, că ne-o ierta Dumnezeu; că multă nevoe și asprime am îndurat pe lumea asta! Am îndurat, că dă... noi țărani sintem tari de virtute și proști la mîntea; tari, căci răbdăm răbdare cînească, și proști, că de n'am fi proști, n'am ști răbda.

— Ei, vă place obrăznicie la țaran! șopti cucoana, indignată, cătră ofițeri.

— De ce tocmai tu, — întrebă maiorul, foarte incurcat, — tu, care trebuiai să dai exemplu de cinste și de cumîntenie, căci țara ți-a dat medalii pentru cinstea ta de militar... nu te-ai gîndit tu că prin purtarea ta vei necinști numele țării și al Majestații Sale?

— La asta, zău, nu m'am gîndit; căci nici n'ai chip să te gîndești... Să fii cuprîns, din cap până în picioare cu *medălii*, să ți se verse peste tine toată cinstea țării și a Măriei Sale, dacă pîntecetele ți-i gol, lihnit... geaba Vodă... geaba țară!... Foamea dă deadreptul. Parcă *medăliile* țin de foame? Ce folos de cinste multă, dacă udătură nu-i și făina s'a gătit!

— *Mais c'est tout à fait insupportable...* ciripi sublocotenentul Turel, stringîndu-și nervos mînerul săbiei.

Maiorul schimba fețe-fețe; un moment stătu pe gînduri mușcîndu-și cu ciudă musteața. Se simțea oarecum doborît de felul cum îi răspunsese veteranul. Un val fierbinte de mînie parcă i se ridică din tălpi până'n rădăcina părului.

— Dacă nu le știi prețui, mizerabile, și nu știi cinști decorațiile țării, — izbucni el smuncîndu-i-le într'o clipă de pe sumanu-i putred și aruncîndu-i-le într'un zingănit închis pe podeaua grajdului, — atunci dă-le jos, mișelule, nu le terfeli ca un nevrednic ce ești.

— Trăiți, domnișorule, cuvintă Furtună, trăgindu-se cu hotărîre un pas înapoi și privind țintă în ochii comandantului, bateți-mă, spinzurați-mă, omoriți-mă de-acum înainte, dar drept v'o spun, că, de cînd sint multă foame am îndurat, aspră nevoie am tras, dureri multe am avut, prin grele cumpene am trecut, dar... de cinstea Măriei sale nu m'am lepădat. Cit am fost de nevređnic și de păcătos, la piept am purtat-o treizeci de ani de zile. Așa mi-a fost mie drag, să am și eu cu mine, în orice loc, un semn dat de Vodă Carol, precum c'odată și odată am fost și eu om acătării... Și mai aveam eu un dar dela Vodă... o goarnă ! Dar mi-a luat-o *preceptoriu* zălog... pentru un rest de parale. Era goarna cu care am sunat atacul, cînd rămăsesem singur singurel dintre gorniști la suișul unei redute ; îmi curgea sîngele gîrlă peste ochi, peste nas, peste goarnă, din locul ist cu semnul depe frunte, și eu sunam să indemne leatul vrăjmaș la deal... sunam de mi s'a dus pomina până la urechea Măriei Sale și pentru aceia cu poroncă domnească mi-a dăruit *trumbeda* cu care m'a împlinit zapciul și *medăliile* pe care mi le-ați aruncat dumneavoastră la cinstea tălpilor !... li eram dragi lui Vodă atunci,—urmă țaranul cu duiosie, lăsîndu-și privirile în pămînt,—dar acum se vede că i s'a urît și lui de noi, și v'au trimes să ne luați și cit ne dăduse !

Grele zile am ajuns și de jălit sintem ! . . . . .

Ce-a mai fost pe urmă, e dureros de spus... Pe inoptate însă, în vreme ce în saloanele dela curtea boerească se zăreau prin ferestrele largi, aburite, umbre lungi, mișcîndu-se în vălvătaia luminelor de policandre... afară, încolo, departe la marginea satului, pe un cîmp bătut de viscol, în fulgerul unui foc de salvă comandat de sublocotenentul Turel, se mai zări odată chipul acela uscat, cu ochii mari, scînteetori ai lui Furtună veteranul și'n defunătura puștilor căzu trăsniț, grămadă cornistul care, singur singurel, mai rămăsese în picioare sunînd vrăjmaș atacul... la un suiș de deal... la Șeptezeci și șapte !

Ion I. Mironescu